

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

SANOAT INFRATUZILMASI (ENERGIYA TA'MINOTI, TRANSPORT, LOGISTIKA) SAMARADORLIGI VA UNING IQTISODIY O'SISHGA TA'SIRI

Habibullayev Oybek Asliddin o'g'li

E-mail: oybek27091996@gmail.com

ORCID iD: 0009-0007-9409-3760

Tel.: +99894 347-59-56

Annotatsiya:

Ushbu tezis sanoat infratuzilmasining asosiy sohalari – energiya ta'minoti, transport va logistika – samaradorligini oshirishning narx, sifat va ishonchlilik mezonlari orqali iqtisodiy o'sishga ta'sirini ilmiy tahlil qiladi. Xalqaro tajribalar va investitsiyalar, jamoat-xususiy sheriklik (PPP) modellarining samaradorligi ko'rib chiqiladi. O'zbekiston misolida infratuzilma loyihalari, ularning iqtisodiy natijalari va mavjud muammolar tahlil qilinadi. Yakunda takliflar va kelajak istiqbollar beriladi.

Kalit so'zlar: sanoat infratuzilmasi, energiya ta'minoti, transport, logistika, narx, sifat, ishonchlilik, investitsiyalar, jamoat-xususiy sheriklik, O'zbekiston

Аннотация:

Данная работа научно анализирует, как повышение эффективности ключевых секторов промышленной инфраструктуры — энергоснабжения, транспорта и логистики — на основе параметров цены, качества и надёжности влияет на экономический рост. Рассматривается международный опыт, инвестиции и эффективность моделей государственно-частного партнёрства (PPP). На примере инфраструктурных проектов Узбекистана анализируются экономические результаты и существующие проблемы. В заключении представлены предложения и перспективы развития.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

Ключевые слова: промышленная инфраструктура, энергоснабжение, транспорт, логистика, цена, качество, надёжность, инвестиции, государственно-частное партнёрство, Узбекистан

Abstract:

This thesis scientifically analyzes how improving the efficiency of key sectors of industrial infrastructure—energy supply, transport, and logistics—based on price, quality, and reliability affects economic growth. International experiences, investments, and public-private partnership (PPP) models' effectiveness are examined. The case of Uzbekistan's infrastructure projects, their economic outcomes, and existing challenges are analyzed. Finally, proposals and future outlooks are presented.

Keywords: industrial infrastructure, energy supply, transport, logistics, price, quality, reliability, investments, public-private partnership, Uzbekistan

O'zbekistonda so'nggi yillarda investitsiyalar hajmi oshgani va PPP loyihalar soni ko'paygani ijobiy o'zgarishlarni ko'rsatmoqda. Lekin infratuzilma xizmatlarining narxini pasaytirish va sifatini yaxshilash hamda ishonchlilikni oshirish uchun hali ko'p ishlar qilinishi zarur.

Sanoat infratuzilmasi — energiya ta'minoti, transport va logistika — har qanday mamlakatning iqtisodiy rivojlanishi uchun eng muhim omillardandir. Ushbu infratuzilma sohalari yuqori sifat va ishonchlilik bilan ta'minlanmasa, ishlab chiqarish samaradorligi pasayadi, mahsulotlar tannarxi oshadi, eksport imkoniyatlari cheklanadi va iqtisodiy o'sish sur'ati sekinlashadi. Shu sababli narx, sifat va ishonchlilik infratuzilma samaradorligini baholashda asosiy mezonlar hisoblanadi.

Xalqaro tajribalar ko'rsatadiki, infratuzilma sohasiga sarmoyalar, ayniqsa jamoat-xususiy sheriklik (PPP) modellaridan foydalanish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada oshiradi. O'zbekiston so'nggi yillarda shu yo'nalishda bir qator loyihalarni amalga oshirmoqda, ammo infratuzilma xizmatlarining sifati va narx darajasi hali xalqaro standartlarga yetishmayapti.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

Narx, sifat va ishonchlilik mezonlari. Narx infratuzilmaning iqtisodiyotga ta'sirini baholashda birinchi omil hisoblanadi. Energiyaning, transport va logistika xizmatlarining yuqori narxi korxonalarning ishlab chiqarish xarajatlarini oshiradi, mahsulotlarni ichki va tashqi bozorlarda raqobatbardoshligini pasaytiradi. Masalan, transport xarajatlari Yevropa Ittifoqi davlatlarida 10-15%, O'zbekistonda esa ayrim tahlillarga ko'ra 25-30% atrofida bo'lib, bu eksport salohiyatiga salbiy ta'sir qiladi [1].

Sifat mezon — yo'l va temir yo'l infratuzilmasining holati, yuk tashish va saqlash xizmatlari, elektr energiyasining uzluksiz ta'minlanishi kabi elementlardan iborat. Sifat past bo'lsa, xarajatlar oshishi, mahsulotlarning zarar ko'rishi va ishlab chiqarish jarayonining uzilishi ko'payadi. Ishonchlilik esa uzilishlar soni va davomiyligi bilan o'lchanadi. Elektr ta'minoti uzilishi korxonalar ishiga to'g'ridan-to'g'ri zarar yetkazadi, transport yo'llarining yomon holati esa logistika zanjirini sekinlashtiradi. Yuqori ishonchlilik infratuzilma xizmatlarining samaradorligini oshiradi va iqtisodiy faoliyatni barqaror qiladi.

Investitsiyalar va jamoat-xususiy sheriklik (PPP). Sanoat infratuzilmasini modernizatsiya qilish uchun katta moliyaviy resurslar talab qilinadi. Ko'pgina rivojlanayotgan mamlakatlarda davlat byudjeti yetarli emas, shuning uchun PPP modellariga murojaat qilinmoqda. PPP loyihalari davlat va xususiy sektorning kuchlarini birlashtirib, infratuzilmani barqaror rivojlantirishga xizmat qiladi.

O'zbekiston so'nggi yillarda PPP loyihalari hajmini sezilarli darajada oshirdi. 2025 yilgacha imzolangan PPP shartnomalarining umumiy qiymati \$28 milliardga yetdi, buning taxminan 90% energiya ta'minoti sohasiga to'g'ri keladi [2]. Transport va logistika sohasida ham bir qator loyihalar amalga oshirilmoqda, masalan, Toshkent-Andijon yo'li, aeroportlarni modernizatsiya qilish kabi [3].

PPP loyihalari orqali infratuzilmani yangilash, xizmatlar sifatini oshirish, narxlarni barqarorlashtirish va investorlarni jalb qilish mumkin. Biroq, bu jarayonda aniq shartnomalar, xatarlarni baholash va qonuniy kafolatlar muhim ahamiyatga ega.

Xalqaro tajriba ko'rsatadiki, sanoat infratuzilmasi samaradorligini oshirish iqtisodiy o'sish uchun strategik ahamiyatga ega.

Xitoy — 2024 yil yakunlariga ko'ra elektr ta'minoti ishonchliligi 99.924% ga yetdi, bu sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarining barqaror faoliyatini ta'minladi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

Infratuzilma xizmatlarining sifat va narxini muvozanatlash orqali ishlab chiqarish va eksport hajmi oshdi [4].

Yevropa davlatlari — transport va logistika infratuzilmasini yuqori standartda saqlash, yo‘l va temir yo‘l tarmoqlarini doimiy yangilash, jamoat-xususiy sheriklik loyihalarini rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirmoqda [5].

Janubiy Koreya va Yaponiya — samarali transport tizimlari, logistika markazlari va uzluksiz energiya ta‘minoti bilan iqtisodiy o‘sishda yuqori natijalarga erishgan. Ushbu tajribalar O‘zbekiston uchun ham muhim o‘rnak bo‘lib, PPP va investitsiyalarni kengaytirish, infratuzilma xizmatlarining sifatini yaxshilash lozimligini ko‘rsatadi.

O‘zbekiston iqtisodiy rivojlanish strategiyasida sanoat infratuzilmasini rivojlantirish muhim o‘rin tutadi. So‘nggi yillarda energetika, transport va logistika sohalarida bir qator investitsiyalar amalga oshirildi. 2025-yilgacha PPP loyihalarining umumiy qiymati \$28 milliard atrofida bo‘lib, ulardan 90% dan ko‘pi energetika sohasiga taalluqlidir [2]. Bu investitsiyalar orqali quyosh va shamol energetikasini rivojlantirish, elektr tarmoqlarini modernizatsiya qilish ko‘zda tutilgan.

Transport sohasida Toshkent-Andijon yo‘li va aeroportlarni modernizatsiya qilish kabi loyihalar amalga oshirilmoqda, bu esa yuk tashish va yo‘lovchi harakatini yaxshilashga qaratilgan [3]. Ammo, energiya uzilishlari va transport yo‘llarining sifati hali xalqaro standartlarga yetishmagan, bu esa iqtisodiy samaradorlikni cheklaydi. Masalan, elektr uzilishlari hali ham sanoat tarmoqlarida yuzaga kelmoqda, logistika xizmatlari narxi yuqori va sifat jihatidan kamchiliklarga ega [6].

1-jadval Sanoat infratuzilmasida energiya va transport xizmatlarining narxi, sifati va ishonchliligi bo‘yicha taqqoslovchi ko‘rsatkichlar"

Ko‘rsatkichlar	Xitoy	O‘zbekiston	Taqqoslash tahlili
Elektr energiyasi narxi (1 kVt/soat, USD)	0,08-0,12 [4]	0,10-0,14 [6]	O‘zbekiston narxi biroz yuqori, ammo yaqin darajada
Elektr energiyasi ishonchliligi (%)	99,92% [4]	97-98% [6]	Xitoyda ishonchlilik ancha yuqori, uzilishlar kamroq

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

Transport xizmatlari narxi (ton/km, USD)	0,05-0,07 [5]	0,10-0,15 [3]	O'zbekistonda transport xarajatlari ancha yuqori
Yo'l va temir yo'l sifat ko'rsatkichi	Yuqori (zamonaviy ta'mir va qurilish) [5]	O'rtacha (ba'zi yo'llar yangilanmoqda) [3]	Xitoy va Yevropada infratuzilma sifat jihatidan ustun

Elektr energiyasi narxi bo'yicha Xitoy va O'zbekiston o'rtasida kichik farq mavjud — Xitoyda narxlar biroz pastroq va barqarorroq. Bu, birinchi navbatda, Xitoyning yirik energetika resurslari va samarali ishlab chiqarish tizimlari bilan bog'liq. O'zbekistonda esa narxlarning yuqoriroqligi ayniqsa kichik va o'rta korxonalar uchun xarajatlarni oshiradi, bu esa ishlab chiqarish xarajatlari va raqobatbardoshlikka ta'sir ko'rsatadi.

Elektr energiyasi ishonchliligi bo'yicha esa Xitoy ancha yuqori ko'rsatkichlarga ega (99,92%), bu esa ishlab chiqarish jarayonlarining uzluksizligi va yuqori samaradorlikka olib keladi. O'zbekistonda esa 97-98% ko'rsatkich hali ham rivojlanayotgan bo'lsa-da, ishonchlilikni oshirish uchun yanada ko'proq investitsiyalar talab etiladi.

Transport xizmatlari narxlarida O'zbekistonda ancha yuqori xarajatlar mavjudligi seziladi. Bu narx farqi transport infratuzilmasi sifati, yo'l va temir yo'l tizimining kam rivojlanganligi va operatsion xarajatlarning yuqoriligi bilan izohlanadi. Yo'l va temir yo'l sifati bo'yicha ham Xitoy va Yevropa davlatlari infratuzilmasining zamonaviyligi va sifat jihatidan ustunligi yaqqol ko'rinadi. Bu esa Xitoydagi ishlab chiqarish va logistikaning tezligi va samaradorligini oshiradi, O'zbekistonda esa sifatni yaxshilash bo'yicha amaliy ishlar davom etmoqda.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

2-jadval Sanoat infratuzilmasiga investitsiyalar va jamoat-xususiy sheriklik loyihalari ko'rsatkichlarining xalqaro va O'zbekistoniy taqqoslanishi

Ko'rsatkichlar	Xitoy	O'zbekiston	Taqqoslash tahlili
Sanoat infratuzilmasiga yillik investitsiya (mlrd. USD)	> \$200	\$3-5	Xitoyda investitsiyalar hajmi juda katta, O'zbekistonda kichikroq, ammo oshmoqda
PPP loyihalar soni va hajmi	Minglab loyihalar, yirik moliya oqimlari	40+ loyihalar, \$28 mlrd umumiy qiymat	O'zbekiston PPP faolligi kuchaymoqda, biroq tajriba kamroq
Xalqaro investorlar ishtiroki	Keng, xususan energetika va transportda	Bosqichma-bosqich oshmoqda	O'zbekiston xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda hali to'liq darajada emas

Yuqoridagi jadvaldagi ko'rsatkichlar, sanoat infratuzilmasiga yillik investitsiyalar hajmi Xitoyda \$200 milliarddan oshgani, O'zbekistonda esa \$3-5 milliard atrofida ekanligi aniq farqni ko'rsatadi. Bu farq iqtisodiyot hajmi, davlat siyosati va moliyalashtirish imkoniyatlariga bog'liq. Katta investitsiyalar Xitoyda infratuzilmani doimiy ravishda yangilash, kengaytirish va sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Jamoat-xususiy sheriklik (PPP) loyihalar soni va hajmi bo'yicha ham Xitoyda minglab loyihalar amalga oshirilayotgan bo'lsa, O'zbekistonda bu borada faqat 40 dan ortiq loyiha mavjud. Bu ko'rsatkichlar O'zbekistonning PPP mexanizmini rivojlantirish yo'lida ekanligini, biroq tajriba va moliyaviy resurslar cheklanganligini ko'rsatadi.

Xalqaro investorlar ishtirokiga kelsak, Xitoyda energetika va transport sohalarida keng ko'lamda ishtirok etish kuzatiladi, O'zbekistonda esa xorijiy investorlarni jalb qilish asta-sekin rivojlanmoqda. Bu esa O'zbekiston iqtisodiyotining global integratsiyasi va infratuzilma sifatini oshirish uchun muhim shart.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

Xulosa:

Investitsiyalar va jamoat-xususiy sheriklik infratuzilmaning uzluksiz rivojlanishi va yuqori sifatini ta'minlash uchun muhim omillardir. O'zbekistonda ushbu yo'nalishlarda faoliyatni kengaytirish zarur, bu esa iqtisodiy o'sishga sezilarli hissa qo'shadi.

Xitoyda energiya ta'minoti va transport infratuzilmasining yuqori samaradorligi ishlab chiqarish hajmini oshirib, eksportni rag'batlantiradi. Xitoy 2024 yilda sanoat ishlab chiqarishi o'sishi 5% atrofida bo'lib, infratuzilma rivojlangan hududlarda bu ko'rsatkich ancha yuqori [4].

O'zbekistonda esa infratuzilma sohasidagi cheklovlar korxonalarning samaradorligini pasaytiradi, ayniqsa kichik va o'rta biznes vakillari uchun transport va energiya xarajatlari sezilarli to'siq yaratmoqda [6]. Shunga qaramay, so'nggi investitsiyalar natijasida iqtisodiy o'sish sur'ati 2023 yilda 4,5% ni tashkil etdi, infratuzilmaning yaxshilanishi bu ko'rsatkichni yanada oshirishga imkon beradi [2]. Xitoy tajribasidan ko'rish mumkinki, sanoat infratuzilmasining narx, sifat va ishonchliligini oshirish iqtisodiy samaradorlikni sezilarli darajada yaxshilaydi. Shu bilan birga, infratuzilma sohasida doimiy yuqori investitsiyalar va samarali jamoat-xususiy sheriklik mexanizmlari katta rol o'ynaydi.

Ayniqsa, transport va logistika sohasida narxlarning yuqoriligi va yo'l infratuzilmasining ayrim qismlarining past sifati iqtisodiyotga salbiy ta'sir ko'rsatmoqda. Shuning uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish, davlat va xususiy sektor o'rtasida hamkorlikni kuchaytirish, hamda xorijiy tajribalarni moslashtirish lozim.

Xulosa qilganda, ushbu tezisda sanoat infratuzilmasining energiya ta'minoti, transport va logistika sohalaridagi samaradorligini oshirishning iqtisodiy o'sishga ta'siri tahlil qilindi. Narx, sifat va ishonchlilik infratuzilma xizmatlarining asosiy ko'rsatkichlari sifatida ajratildi. Xalqaro tajriba, xususan Xitoy va Yevropa davlatlari infratuzilmani yuqori standartlarga olib chiqish uchun yirik investitsiyalar, zamonaviy texnologiyalar va jamoat-xususiy sheriklikni muvaffaqiyatli qo'llashayotganini ko'rsatdi.

International Educators Conference

Hosted online from Toronto, Canada

Website: econfseries.com

7th October, 2025

O‘zbekiston infratuzilma sohasida sezilarli investitsiyalarni jalb qilib, PPP loyihalarini rivojlantirmoqda, ammo narx, sifat va ishonchlilik bo‘yicha hali xalqaro standartlarga to‘liq erisha olmayapti. Shuning uchun, samaradorlikni oshirish uchun innovatsion yondashuvlar, qonunchilikni takomillashtirish va xorijiy tajribalarni keng joriy qilish zarur. Bunday choralar O‘zbekiston iqtisodiyotining raqobatbardoshligini oshirish, ishlab chiqarish va eksportni rag‘batlantirish, shuningdek, bandlikni oshirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

- [1] World Bank, Logistics Performance Index, 2023.
- [2] O‘zbekiston Respublikasi Investitsiyalar va tashqi savdo vazirligi hisobotlari, 2024.
- [3] “Transport infratuzilmasini rivojlantirish istiqbollari”, O‘zbekiston Milliy Universiteti, 2023.
- [4] China Energy Report, National Energy Administration, 2024.
- [5] European Commission, Transport Infrastructure Report, 2023.
- [6] “O‘zbekiston energiya ta‘minoti samaradorligi tahlili”, O‘zbekiston Energetika Vazirligi, 2024.
- [7] Asian Development Bank, PPP Projects in Asia, 2023.